

Карнаухов В.А. «Культура» в психології: от объяснительного понятия к предмету исследования// Научные ведомости БелГУ, №15 (55), 2008. - С.130-137.

Н.И. Исаева

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА КАК УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ НАУЧНОГО ПОТЕНЦИАЛА ЛИЧНОСТИ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА

В статье раскрывается феномен «психологическая культура» как предпосылка и условие развития научного потенциала личности. Авторская концепция развития психологической культуры состоит в том, что она рассматривается как онтологическая проекция существования человека, как совокупность смыслов, образующих ценностно-смысловое ядро психологической культуры личности будущего специалиста. Раскрываются свойства ценностно-смыслового ядра психологической культуры: плотность, модальность, сила, устойчивость и системность.

Н.І. Ісаєва

ПСИХОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК УМОВА РОЗВИТКУ НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті розкривається феномен «психологічна культура» як передумова і умова розвитку наукового потенціалу особистості. Авторська концепція розвитку психологічної культури полягає в тому, що вона розглядається як онтологічна проекція існування людини, як сукупність сенсів, що утворюють ціннісно-сміслову ядро психологічної культури особистості майбутнього фахівця. Розкриваються властивості ціннісно-сміслового ядра психологічної культури: щільність, модальність, сила, стійкість і системність

N.I. Isaeva

PSYCHOLOGICAL CULTURE AS A CONDITION FOR THE DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC POTENTIAL OF A FUTURE SPECIALIST

The article explains the phenomenon of «psychological culture» as a prerequisite and condition for the development of scientific potential of the individual. Author concept of psychological culture is that it is regarded as an ontological projection of human existence, as a set of meanings, forming a value-semantic core of psychological culture of a future specialist. Reveals the properties of value-semantic core of psychological culture: the density, modality, strength, stability and consistency.

Стаття надійшла до редакції 23.06.2010

УДК 377.1: 159.9

Філь О.А.
м. Київ. Україна

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ КОМПЛЕКСНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Постановка проблеми. Актуальність даного дослідження обумовлена тим, що сучасні освітні організації здійснюють свою діяльність в умовах нестабільної соціально-економічної ситуації, постійних змін, вияву надвисокої конкуренції. Це обумовлює необхідність пошуку реально дієвих підходів до збереження / забезпечення їх власної конкурентоздатності та виробництва такої продукції, яка б користувалася попитом на певному сегменті ринку товарів та послуг. Послуги, які надають сучасні освітні організації як державної, так і приватної форм власності – своєрідний товар, який повинен зайняти відповідне місце на ринку, відповідати потребам людини й бути при цьому конкурентоздатним. *Підготовка конкурентоздатних фахівців є однією з видів актуальних освітніх послуг для вищих навчальних закладів, зокрема, для технічних університетів.* Надання послуг високого рівня конкурентоздатності можливе за умови розвитку високого рівня конкурентоздатності «виробника» таких послуг – безпосередньо самих вищих навчальних закладів, і, зокрема, технічного університету як освітньої організації, що готує майбутніх фахівців для різних соціальних сфер.

Щодо міри розробки цієї проблеми в сучасній літературі, то слід зазначити, що феномен «конкурентоздатність», здебільшого, досліджувався в економіці [8; 22; 14; 15; 22], соціології [1], педагогічних [21] та інших науках. Останнім часом активно починається дослідження цього поняття фахівцями у сфері психології [4: 6; 74 10; 11-13; 16; 19; 20; 24]. Слід зазначити, що згадані праці містять, здебільшого, результати дослідження психологічних особливостей конкурентоздатності команд, особистості та практично не розкривають специфіки конкурентоздатності організацій.

Водночас, необхідно зауважити, що в лабораторії організаційної психології Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України нами розпочато вивчення *психологічних особливостей конкурентоздатності організацій*, і певна частина теоретичних розробок та експериментальних досліджень представлено в низці наукових публікацій [17; 18; 23]. Запропонований нами *психологічний підхід* до дослідження «конкурентоздатності організацій» О.А. Філь, [10; 12] визначає її як «інтегральну психологічну характеристику, що забезпечує ефективну конкуренцію організації відносно аналогічних об'єктів на сучасному ринку товарів і послуг». Психологічне забезпечення розвитку конкурентоздатності освітніх організацій є однією з актуальних, затребуваних практикою [20] проблем сучасної психології та потребує розробки методичного інструментарію для комплексної психологічної діагностики рівня розвитку конкурентоздатності освітніх організацій.

Виходячи із актуальності та соціальної значущості проблеми, **мета даного дослідження** полягала в розробці методичного інструментарію для комплексної психологічної діагностики рівня розвитку конкурентоздатності освітніх організацій.

Для досягнення мети було використано наступні **методи дослідження**: теоретичний аналіз проблеми, узагальнення, систематизація, аналіз власного професійного досвіду викладацької та тренінгової роботи з різними категоріями студентів, аспірантів та персоналу організацій різних соціальних сфер та проведення пілотних досліджень.

Дослідження проводилося в рамках виконання НДТ лабораторії організаційної психології Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України «Психологічні засади забезпечення організаційного розвитку» (2008–2012 рр., науковий керівник – проф. Л.М. Карамушка).

Результати дослідження.

Методичний інструментарій для комплексної діагностики рівня розвитку конкурентоздатності освітніх організацій представляє собою емпіричний метод визначення інтегрального показника рівня розвитку конкурентоздатності освітніх

організацій, включає в себе поєднання авторської анкети (О.А. Філь, [10; 12]) та стандартних тестових методик і **складається з чотирьох змістовних блоків.**

Блок 1 (авторська розробка О.А. Філь) спрямований на **визначення уявлень учасників дослідження щодо сутності конкурентоздатності освітніх організацій та оцінку загального рівня її розвитку** та включає два основні питання:

1.1. Завершить, будь-ласка, речення: «Конкурентоздатна освітня організація – це... _____».

Обробка та інтерпретація результатів. Отримані відповіді підлягають якісній обробці та класифікуються за такими основними змістовними блоками: «ознаки», «мета діяльності», «структура організації», «результат діяльності (кількісні та якісні показники)», «умови формування» та ін.

1.2. Як Ви могли б оцінити (в цілому) рівень конкурентоздатності Вашої освітньої організації (за 100%)?
0 _ 10 _ 20 _ 30 _ 40 _ 50 _ 60 _ 70 _ 80 _ 90 _ 100%.

Обробка та інтерпретація результатів. Отримані оцінки (у%) співвіднести зі шкалою оцінки уявлень учасниками дослідження рівнів конкурентоздатності освітньої організації: 0-33% – оцінка „низький рівень конкурентоздатності освітньої організації”; 34-67% – оцінка „середній рівень конкурентоздатності освітньої організації”; 68-100% – оцінка „високий рівень конкурентоздатності освітньої організації”.

Блок 2 (авторська розробка О.А. Філь) спрямований на **визначення уявлень учасників дослідження щодо чинників конкурентоздатності освітньої організації** (запропоновані для рангування чинники розташовані у вільному порядку) та включає одне питання:

2.1. Визначте порядок значущості (1, 2, 3 ...) всіх чинників, які, на Вашу думку, забезпечують конкурентоздатність Вашої освітньої організації:

- Місце розташування освітньої організації
- Конкурентоздатність керівників освітньої організації
- Політична стабільність країни
- Конкурентоздатність продукції / послуг, що надає освітня організація
- Конкурентоздатність клієнтів освітньої організації
- Рівень освіченості населення країни
- Конкурентоздатність країни на міжнародному рівні
- Конкурентоздатність випускників освітньої організації
- Конкурентоздатність партнерів освітньої організації
- Відповідна матеріально-технічна база освітньої організації
- Рівень економічного розвитку країни
- Конкурентоздатність працівників освітньої організації
- Конкурентоздатність освітньої сфери
- Імідж освітньої організації
- Ефективна рекламна політика освітньої організації
- Організаційна культура освітньої організації
- Інше

(допишіть)

Обробка та інтерпретація результатів. Проранговані відповіді на питання 2.1 дають можливість визначити оцінку учасниками дослідження рівнів значущості вищенаведених чинників конкурентоздатності освітньої організації, які віднесені до 4 рівнів аналізу (О.А. Філь, [10; 12]): 1) *мегарівень* (чинники виражені на рівні країни): «конкурентоздатність країни на міжнародному рівні»; «політична стабільність країни»; «рівень освіченості населення країни», «рівень економічного розвитку країни»; 2) *макрорівень* (чинники виражені на рівні сфери освіти): «конкурентоздатність освітньої сфери»; «місце адміністративного розташування освітньої організації»; 3) *мезорівень*

(чинники виражені на рівні конкретної освітньої організації): «конкурентоздатність послуг освітньої організації»; «відповідна матеріально-технічна база освітньої організації», «організаційна культура освітньої організації»; «імідж освітньої організації»; «конкурентоздатність клієнтів освітньої організації»; «конкурентоздатність партнерів освітньої організації»; «ефективна рекламна політика освітньої організації»; 4) *мікрорівень* (чинники виражені на рівні особистості в організації): «конкурентоздатність керівників освітньої організації» і «конкурентоздатність працівників освітньої організації».

Отримані оцінки (у балах) співвіднести зі зворотною шкалою рівнів конкурентоздатності: 11-15 балів – оцінка „низький рівень чинника конкурентоздатності освітньої організації”; 6-10 балів – оцінка „середній рівень чинника конкурентоздатності освітньої організації”; 1-5 балів – оцінка „високий рівень чинника конкурентоздатності освітньої організації”.

Блок 3 (авторська розробка О.А. Філь) спрямований на визначення уявлень учасників дослідження щодо конкурентоздатності продукції / послуг, що надає освітня організація та включає два питання:

_____ 3.1. Як Ви могли б оцінити (в цілому) рівень конкурентоздатності послуг, що надає Ваша освітня організація (за 100%)?
0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%.

_____ 3.2. Як Ви могли б оцінити по окремих показниках рівень конкурентоздатності послуг, що надає Ваша освітня організація (за 100%)?

3.2.1. Конкурентоздатність послуг забезпечується розташуванням освітньої організації поблизу місця проживання клієнтів
0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.2. Конкурентоздатність послуг забезпечується репутацією освітньої організації 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.3. Конкурентоздатність послуг забезпечуються їх належним рівнем якості
0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.4. Конкурентоздатність послуг забезпечуються культурним рівнем персоналу (ввічливість, тактовність, увага)
0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.5. Конкурентоздатність послуг забезпечуються культурним рівнем керівників (ввічливість, тактовність, увага)
0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.6. Конкурентоздатність послуг забезпечуються швидкою реакцією на додаткові вимоги клієнтів 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.7. Конкурентоздатність послуг забезпечуються високим рівнем комунікацій (функціонування електронних комунікаційних мереж, комунікабельністю персоналу) 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.8. Конкурентоздатність послуг забезпечуються естетикою приміщень освітньої організації 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.9. Конкурентоздатність послуг забезпечуються їх орієнтацією на задоволення потреб ринку праці 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.10. Конкурентоздатність послуг забезпечуються їх доступністю для „споживачів” 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.11. Конкурентоздатність послуг забезпечуються їх унікальністю серед інших освітніх організацій 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.12. Конкурентоздатність послуг забезпечуються їх можливістю задовольнити Ваші економічні потреби
0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.13. Конкурентоздатність послуг забезпечуються їх можливістю задовольнити Ваші потреби у професійному самовираженні та реалізації себе як професіонала 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.14. Конкурентоздатність послуг забезпечуються постійним моніторингом їх якості 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.15. Конкурентоздатність послуг забезпечуються постійним моніторингом міри задоволеності потреб їх споживачів 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

3.2.16. Конкурентоздатність послуг забезпечуються їх орієнтацією на задоволення очікувань їх споживачів 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%.

Обробка та інтерпретація результатів. Отримані оцінки (у%) співвіднести зі шкалою оцінки учасниками дослідження рівнів конкурентоздатності послуг освітньої організації як в цілому (питання 3.1) так і по окремих показниках (питання 3.2): 0-33% – оцінка „низький рівень конкурентоздатності послуг освітньої організації”; 34-67% – оцінка „середній рівень конкурентоздатності послуг освітньої організації”; 68-100% – оцінка „високий рівень конкурентоздатності послуг освітньої організації”.

Блок 4 (авторська розробка О.А. Філь) дає можливість вивчити **психологічні особливості конкурентоздатності керівників та персоналу Вашої освітньої організації** та включає три основні питання:

_____ 4.1. Як Ви могли б оцінити (в цілому) рівень конкурентоздатності керівників Вашої освітньої організації (за 100%)? 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

4.2. Як Ви могли б оцінити (в цілому) рівень конкурентоздатності працівників Вашої освітньої організації (за 100%)? 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

4.3. Як Ви могли б оцінити (в цілому) рівень Вашої власної конкурентоздатності (за 100%)? 0__10__20__30__40__50__60__70__80__90__100%

Обробка та інтерпретація результатів. Отримані оцінки (у%) співвіднести зі шкалою оцінки учасниками дослідження рівнів конкурентоздатності особистості в освітній організації: 0-33% – оцінка „низький рівень конкурентоздатності особистості”; 34-67% – оцінка „середній рівень конкурентоздатності особистості”; 68-100% – оцінка „високий рівень конкурентоздатності особистості”.

Блок 5 дає можливість перевірити учасникам дослідження **власний рівень розвитку основних психологічних характеристик конкурентоздатності** (за Л.М. Карамушкою, О.А. Філь, 2006) та складається з двох методик:

5.1. Методика «Тест на загальні здібності до підприємництва (GET TEST)» (Пачковський Ю.Ф., 2001) [9] дає можливість вивчити розвиток психологічних характеристик „потреба в досягненнях (подальшому розвитку)”, „потреба в незалежності / автономії”, „схильність до творчості (творчі здібності / нахили)”, „вміння йти на розумний (зважений) ризик”, „цілеспрямованість та рішучість”. Обробка даних здійснюється відповідно до ключа, поданого в оригінальній методиці. Далі отримані показники у балах можуть бути модифіковані в 3 рівні („низький рівень”, „середній рівень”, „високий рівень”) розвитку кожної характеристики (за Л.М. Карамушкою, О.А. Філь, 2006) [4].

5.2. Методика діагностики соціально-психологічних установок особистості, спрямованих на „свободу-владу”, „працю-гроші” (О.Ф. Потьомкіної) [9] дає можливість вивчити розвиток психологічних характеристик „орієнтація на свободу”, „орієнтація на владу”, „орієнтація на працю”, „орієнтація на гроші”. Обробка даних здійснюється відповідно до ключа, поданого в оригінальній методиці. Далі отримані показники у балах можуть бути модифіковані в 3 рівні („низький рівень”, „середній рівень”, „високий рівень”) розвитку кожної характеристики (за Л.М. Карамушкою, О.А. Філь, К.В. Терещенко, 2007 [24]).

Загальний інтегральний показник рівня розвитку конкурентоздатності вищих навчальних закладів визначається шляхом виведення середнього арифметичного значення окремих кількісних показників низького, середнього та високого рівнів,

отриманих по блоках 1-5. За результатами середнього арифметичного аналізуються **три рівні розвитку конкурентоздатності освітніх організацій**: 1) низький рівень розвитку конкурентоздатності освітніх організацій; 2) середній рівень розвитку конкурентоздатності освітніх організацій; 3) високий рівень розвитку конкурентоздатності освітніх організацій.

Виведений рівень загального інтегрального показника рівня розвитку конкурентоздатності освітніх організацій може бути співвіднесено зі шкалою оцінки уявлень учасниками дослідження рівнів конкурентоздатності освітніх організацій (блок 1, питання 1.2) з метою аналізу розбіжностей в уявленнях опитаних щодо рівня розвитку конкурентоздатності їх вищих навчальних закладів та „реального” комплексного показника її рівня розвитку.

Розроблений нами **методичний інструментарій для комплексної діагностики рівня розвитку конкурентоздатності освітніх організацій** пройшов попередню апробацію при підготовці майбутніх менеджерів та психологів на факультеті менеджменту та психології, на курсах перепідготовки керівників освітніх організацій на факультеті підвищення кваліфікації педагогічних кадрів та на курсах підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів в ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (м. Київ, 2008-2010 р.); в процесі перепідготовки директорів та заступників директорів шкіл та психологів в Київському інституті післядипломної педагогічної освіти (м. Біла Церква, 2008-2010 р.); в процесі підготовки аспірантів НТУУ «КПІ» (м. Київ, 2008-2010 р.) та в ряді інших навчальних установ.

Методичний інструментарій для комплексної діагностики рівня розвитку конкурентоздатності освітніх організацій з метою забезпечення найбільш системної оцінки доцільно застосовувати щодо використання у наступних групах учасників дослідження (враховуючи специфіку навчального закладу): 1) менеджери освітніх організацій (директори, заступники, завідувачі кафедр та ін.); 2) персонал освітніх організацій (викладачі, вчителі та ін.); 3) клієнти освітніх організацій (студенти, учні, батьки та ін.). Залежно від категорії учасників дослідження методичний інструментарій для комплексної діагностики рівня розвитку конкурентоздатності освітніх організацій може бути використаний в повному або частковому (по окремих блоках) форматі.

Висновки.

1. Представлений **методичний інструментарій для комплексної діагностики рівня розвитку конкурентоздатності освітніх організацій** уможливорює на емпіричному рівні визначення особливостей **розвитку конкурентоздатності конкретних освітніх організацій** з метою аналізу психологічних проблем на рівні конкретних освітніх організацій (шкіл, університетів та ін.) та її порівняння з іншими освітніми організаціями. Отримані дані можуть бути використані для розробки концепції психологічного забезпечення розвитку конкурентоздатності конкретних організацій.

2. Визначення специфіки використання **методичного інструментарію для комплексної діагностики рівня розвитку конкурентоздатності організацій в різних соціальних сферах**, та представлення результатів **експериментальних досліджень** за даним методом (зокрема, на матеріалі технічного університету) ми вбачаємо одним з **перспективних напрямків нашого подальшого дослідження**.

Список літератури. 1. Александрова А. Б. Конкурентоспособность молодежи на рынке труда: социологический анализ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. социолог. наук : спец. 22.00.03 / Ин-т социологии НАН Беларуси / А. Б. Александрова. – М., 2004. – 24 с. 2. Барабась Д. О. Навчання персоналу як джерело формування стійких конкурентних переваг компанії / Д. О. Барабась // Стратегія економічного розвитку України: наук. зб. – вип. 14., голов. ред. А.П. Наливайко. – К.: КНЕУ, 2003. – С. 205–211. 3. Ивановская Л. Конкурентоспособность управленческого персонала / Л. Ивановская, Н. Сулова // Маркетинг. – 1999. – № 6. – С. 35–46. 4. Карамушка Л.М.

Формування конкурентоздатної управлінської команди на матеріалі діяльності освітніх організацій : монографія / Л. М. Карамушка, О. А. Філь. – К. : Фірма «ІНКОС», 2007. – 268 с. 5. **Кирьянов А.** Концепция управления человеческими ресурсами в организации [Електронний ресурс] / А. Кирьянова. – Режим доступу: <http://www.intalev.ua/index.php>. 6. Максименко С. Д. Розвиток конкурентоздатності персоналу як важлива складова організаційного розвитку освітніх організацій / Максименко С. Д., Карамушка Л. М., Філь О. А. : [Психологічні умови розвитку конкурентоздатності організації] : тези VI міжнародної наук.-практ. конф. з організаційної та економічної психології, (м. Керч, 25-27 червня 2009 р.) / наук. ред. Л. М. Карамушки. – К. : Наук. світ, 2009. – С. 8-12. 7. Митина Л. М. Психология развития конкурентноспособной личности / Л. М. Митина. – М. : Московский психолого-социальный институт; Воронеж: МОДЕК, 2002. – 400 с. 8. Пан Л. В. Стратегія управління персоналом як ключовий фактор забезпечення конкурентоздатності організації / Л. В. Пан // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. – вип. 1 (8) / голов. ред. О. П. Степанов. – К. : КНЕУ, 2002. – С. 442–446. 9. Пачковський Ю. Ф. Психология підприємництва. / Ю.Ф. Пачковський // Навчальний посібник. – Львів, 2001. – 276 с. 10. Психологічні умови розвитку конкурентоздатності організацій : тези. VI науково-практичної конф. з організаційної та економічної психології, (м. Керч 25-27 червня 2009 р.) / наук. ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, О.А. Філь. – К. : Інтерлінк, 2009. – 240 с. 11. Северин А. В. Оценка содержания представлений студентов-психологов о конкурентоспособном психически здоровом человеке / А. В. Северин / Психология и социология в бизнесе: актуальные проблемы современности : материалы Первого международного конгресса, (г. Минск, Лицей БГУ 16-17 декабря 2005 г.). – Мн. : Бестпринт, 2005. – С. 159-160. 12. Технологія психологічної підготовки персоналу організацій до роботи в умовах соціально-економічних змін (на матеріалі освітніх організацій): навч. посіб. / наук. ред. проф. Л. М. Карамушки. – К. : Наук. світ, 2008. – С. 216–219. 13. Технологія розвитку конкурентоздатності персоналу освітніх організацій / [Карамушка Л. М., Філь О. А., Клокар Н. І., Чубарук О. В.] // Післядипломна педагогічна освіта: європейські орієнтири та регіональні пріоритети: Тези міжнародної науково-практичної конференції (10-11 вересня 2009 р., м. Біла Церква) / наук. ред. В. В. Олійника, Л. М. Карамушки, Н. І. Клокар, Л. І. Даниленко. – Біла Церква : КОІПОПК, 2009. – С. 142-144. 14. Титова С. П. Стратегічний менеджмент конкурентоспроможності національної економіки в перспективі євроінтеграції [Електронний ресурс] / С. П. Титова. – Режим доступу: <http://www.sti.lg.ua/>. – Заголовок с екрана. 15. Фатхутдинов Р.А. Стратегическая конкурентоспособность / Р.А. Фатхутдинов: учебник. – М. : ЗАО «Изд-во «Экономика», 2005. – 504 с. 16. Філь О. А. Технологія розвитку конкурентоздатності персоналу освітньої організації: навч.-метод. посіб. / О. А. Філь. – Біла Церква: КОІПОПК, 2008. – 52 с. 17. Філь О.А. Теоретичний аналіз конкурентоздатності організацій в умовах організаційного розвитку // Актуальні проблеми психології. Том.1.: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія: Зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. – К.: Наук. світ, 2008, частина 21-22. – С. 39-45. 18. Філь О.А. Технологія розвитку конкурентоздатності освітньої організації в умовах соціально-економічних змін // Актуальні проблеми психології. Том.1.: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія: Зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка, Л.М. Карамушки. – К.: Наук. світ, 2008, частина 20. – С. 27-31. 19. Філь О. А. Теоретичний аналіз психологічних

особливостей конкурентоздатності безробітних підприємців / О. А. Філь, Л. В. Галаган // Актуальні проблеми психології / ред. кол. : С. Д. Максименко (гол. ред.) та ін. – К. : А.С.К., 2009. 20. Філь О.А. Значущість психологічних характеристик конкурентоздатності управлінського персоналу освітніх організацій / О.А. Філь, О.І. Вакулюк // Народна освіта. Електронне наукове фахове видання, 2010. – Випуск № 2 (11). www.kristti.com.ua. 21. Шаповалов В.И. Конкурентоспособность личности в парадигме инновационного педагогического менеджмента [Електронний ресурс] / В.И. Шаповалов / Режим доступу: www.yspu.yar.ru/vestnik/pedagoka_i_psychologiy. 22. Щур С. Застосування рейтингового методу оцінки конкурентоспроможності при підборі кандидатів на керівні посади / С. Щур. // Економіст. – 1999. – № 10. – С. 71-76. 23. Fil, A. Factors of organizational competitiveness in banking // Abstracts of XIth European Congress of Psychology. Oslo, Norway, 7–10 July 2009. (Abstract, CD-ROM). 24. Karamushka, L., Fil, A. & Tereshchenko, K. Psychological aspects of characteristics of competitiveness in economics students // Work and Organizational Psychology: Problems and Challenges in Poland and Ukraine (Polish-Ukrainian workshop (24-27, September 2009, Katowice, Poland): Programme, Book of abstracts. Editors: Liudmila Karamushka, Barbara Kożusznik. – Kyiv: “Kvitka”, 2009. – P. 65-66.

О.А. Філь

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ КОМПЛЕКСНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ

В статті представлено психологічний підхід до дослідження конкурентоздатності організації. З метою психологічного забезпечення розвитку конкурентоздатності освітніх організацій автором розроблено та наведено методичний інструментарій для комплексної психологічної діагностики рівня розвитку конкурентоздатності освітніх організацій. Зазначено доцільність системного аналізу рівня розвитку конкурентоздатності освітніх організацій шляхом використання даного інструментарію серед менеджерів, персоналу освітніх організацій та клієнтів освітніх організацій.

Е.А. Филь

МЕТОДИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТАРИЙ ДЛЯ КОМПЛЕКСНОЙ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ДИАГНОСТИКИ УРОВНЯ РАЗВИТИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

В статье представлен психологический подход к исследованию конкурентоспособности организации. С целью психологического обеспечения развития конкурентоспособности образовательных организаций автором разработано и подано методический инструментарий для комплексной психологической диагностики уровня развития конкурентоспособности образовательных организаций. Отмечена логичность системного уровня развития конкурентоспособности образовательных организаций путем использования данного инструментария среди менеджеров, персонала образовательных организаций и клиентов образовательных организаций.

O.A.Fil

**METHODICAL TOOLS FOR OVERALL PSYCHOLOGICAL DIAGNOSTICS
OF LEVEL OF COMPETITIVENESS OF EDUCATIONAL ORGANIZATIONS**

The article reveals the psychological approach for investigating organizational competitiveness. Aiming at psychological accompaniment of development of educational organization competitiveness the author presents methodical tools for overall psychological diagnostics of level of competitiveness of educational organizations. The purposefulness of system analysis of level of educational organization competitiveness is proved by applying those tools for manager, personnel, and clients of educational organizations.

Стаття надійшла до редакції 14.06.2010